

Андрій ХИТРА

ORCID: 0000-0002-7125-1953

Ігор ТАТАРИН

ORCID: 0000-0002-9517-2299

ОКРЕМІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ЗНЯТТЯ ПОКАЗАНЬ З ТЕХНІЧНИХ ПРИЛАДІВ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО МАЮТЬ ФУНКЦІЇ ФОТО-, КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ, ЧИ ЗАСОБІВ ФОТО-, КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ

УДК 343.13:004.9

Постановка проблеми. Попри кардинальні зміни в кримінальному процесуальному законодавстві, формулювання окремих положень і практика їх застосування вимагають ретельного наукового аналізу та відповідності міжнародно-правовим стандартам.

Збирання доказів у кримінальних провадженнях є ключовим етапом досудового розслідування кримінальних правопорушень. Часто інформація в електронному вигляді, що може бути доказом, створюється і приватними особами, і автоматично технічними приладами та засобами, що мають функції фото- та кінозйомки, відеозапису.

Під час розслідування кримінальних правопорушень слідчий, дізнавач, прокурор і суд зіштовхуються з необхідністю виявляти, вилучати, досліджувати та використовувати інформацію, що міститься на різних технічних приладах і засобах.

Практика збору фото- та відеоматеріалів змінювалася залежно від місця проведення досудового розслідування в різні періоди. Зняття показань з технічних приладів і засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, або з засобів фото-, кінозйомки, відеозапису – це слідча (розшукова) дія, яка полягає

в отриманні слідчим або прокурором від особи, що є власником або володільцем відповідних приладів чи засобів, копій фото- або кінозйомки, відеозапису, необхідних для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження. Це включає записи, зроблені у публічно доступних місцях, зокрема в автоматичному режимі. З огляду на вищезазначене у представленому дослідженні приділено увагу окремим положенням процесуальної регламентації проведення зняття показань з технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою цього дослідження стали праці українських та зарубіжних учених і практиків, зокрема В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, А.О. Шульги, М. Є. Шумила, В. В. Вапнярчука, В. П. Гмирка, О.В. Капліної, А. В. Панової, А. В. Скрипника, Х. Р. Слюсарчук, В. М. Трофименка, О. Г. Шило та інших. Зазначені науковці досліджували загальнотеоретичні аспекти, пов'язані зі способами збирання доказів, порядком проведення слідчих (розшукових) дій і застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження. Водночас, враховуючи, що слідча (розшукова) дія, визначена у ст. 245¹ КПК України, є відносно новим інструментом, особливості зняття показань технічних приладів і засобів, які мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є характеристика окремих положень процесуальної регламентації проведення зняття показань з технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. Процесуальні дії слідчого або прокурора під час досудового розслідування, незалежно від їх мети, спрямовані на швидке, повне та неупереджене розслідування кримінального провадження. Тому всі процесуальні дії слідчих у кримінальному провадженні можна назвати слідчими (розшуковими) діями. Проте в юридичній літературі слідчими (розшуковими) діями вважаються лише ті дії, які мають безпосе-

редню мету виявлення, збирання, вивчення, дослідження, оцінки та використання доказів, тобто діяльність слідчих, результати яких безпосередньо впливають на отримання доказової інформації у кримінальному провадженні.

Відповідно до статті 245-1 Кримінального процесуального кодексу України зняття показань з технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису відноситься до слідчої (розшукової) дії.

Крім того, використання органами та підрозділами поліції технічних пристроїв і технічних засобів із функціями фото- та відеозапису, відеозапису, фото- та відеотехніки, відеозапису регулюється Наказом від 18.12.2018 р. № 1026, який містить окремі положення вилучення таких фото-, відео-, кіно показань, зроблених органами та підрозділами поліції із застосуванням відеореєстраторів, портативних відеореєстраторів, автомобільних систем технічних приладів і технічних засобів фото- і кінозйомки, відео-, аудіозапису, стаціонарних систем технічних приладів і технічних засобів фото- і кінозйомки, відеозапису тощо [1].

Передбачені кримінальним процесуальним законом ряд умов, які надають слідчим право на проведення однієї чи кількох слідчих (розшукових) дій і є правовою підставою для зняття показань з технічних приладів, іншими словами, є нормою кримінального процесуального законодавства (стаття 245-1 КПК України).

Фактичною підставою для здійснення зняття показань можуть бути різні фактичні дані, які зумовлюють необхідність виявлення, збирання та перевірки доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій з метою встановлення обставин кримінального правопорушення.

Процесуальною підставою для збирання доказів в тому числі знання показань з технічних приладів є рішення, винесене в процесуальному акті уповноваженою особою (слідчим, прокурором), що ґрунтується на фактичних даних і нормах кримінального процесуального закону.

Цілі, з якими проводяться слідчі (розшукові) дії, зазвичай прямо обумовлюються кримінальним процесуальним законом.

Відтак, зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису проводиться з метою в одержанні слідчим, прокурором від особи, яка є власником або володільцем відповідних приладів або засобів, необхідних для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, копій фото- або кінозйомки, відеозапису, здійснених у публічно доступних місцях, у тому числі в автоматичному режимі, за виключенням місць, що відносяться до приватних помешкань осіб.

До технічних пристроїв та засобів, з яких можна отримати дані, відносяться автомобільні відеореєстратори, безпілотні літальні апарати, призначені для польотів без пілота та проведення фото- або відеозйомки. Також до них відносяться портативні відеореєстратори, які використовують підрозділи Національної поліції для автоматичної фото- та відеозйомки, і стаціонарні системи, встановлені в громадських місцях для охорони публічної безпеки, майна, безпеки дорожнього руху та забезпечення громадського порядку, а також для фіксації правопорушень [2, с. 358].

Закон України «Про Національну поліцію» містить норму стосовно використання технічних пристроїв, засобів та спеціалізованого програмного забезпечення (ст.40). Вона визначає, що такими пристроями можуть бути фото- та відеотехніка, у тому числі в автоматичному режимі, а також технічні засоби для виявлення й/або фіксації правопорушень. Також включено поняття «інформація, отримана за допомогою фото- і відеотехніки» та «матеріали фото- і кінозйомки, відеозапису» [3].

Щодо місця і часу проведення слідчих (розшукових) дій, вони в основному виконуються там, де слідчий вважає за потрібне. Найчастіше це його кабінет. Однак деякі дії не можна провести в кабінеті, наприклад, огляд місця події або слідчий експеримент. Іноді розслідування проводиться за місцем знаходження допитуваної особи: потерпілий у лікарні, підозрюваний у слідчому ізоляторі. Зняття показань у конкретному випадку здійснюється там, де знаходяться технічні засоби, що зафіксували подію кримінального правопорушення або інші події. Кримінальний процесуальний закон встановлює, що слідчі (розшукові) дії зазвичай

проводяться вдень (з 6 до 22 години). У нічний час їх можна проводити тільки в невідкладних обставинах, коли зволікання може призвести до негативних наслідків: втрат доказів, продовження злочинних дій або приховування злочинців. Зняття показань рекомендується здійснювати протягом денного часу за добровільною згодою власника технічного засобу, щоб уникнути створення для нього дискомфортної ситуації. Отримання даних з технічних приладів і засобів забезпечує об'єктивну інформацію про їхню роботу, параметри й стан. Згідно зі статтею 245-1 КПК України, існують декілька способів отримання таких даних з пристроїв із функціями фото-, кінозйомки і відеозапису:

1. Самостійне копіювання власником або користувачем.
2. Копіювання за участю спеціаліста на носії, що надає слідчий або прокурор.
3. Надання копій на власних носіях за бажанням власника або користувача.

Таким чином, копіювання даних може бути здійснено у присутності слідчого або прокурора, самим власником чи користувачем, або за участю спеціаліста. Вибір носіїв для копіювання також може бути зроблено залежно від бажання власника або користувача чи їх надає слідчий або прокурор. Процес отримання даних можна виконувати за допомогою різноманітних технічних приладів, включно з датчиками, сенсорами, вимірювальними приладами, комп'ютерами та програмним забезпеченням, підключеними до обладнання або бездротово.

Як відзначається в науковій літературі, до тактичних особливостей підготовки до зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису слід віднести:

1. Огляд місця події для фіксації розташування камер зовнішнього спостереження, які могли зафіксувати окремі аспекти вчинення кримінального правопорушення.
2. Встановлення наявності у свідків фото-, відео- та аудіозаписів, що стосуються події.
3. Вимога надання інформації про розміщення технічних пристроїв із функціями фото-, кінозйомки і відеозапису в певній місцевості.

4. Отримання згоди від власника або користувача пристроїв на надання їхніх копій.

5. Залучення спеціаліста для копіювання даних і вирішення додаткових питань.

6. Підготовка технічних засобів і програмного забезпечення для копіювання.

7. Винесення постанови про знаття показань з технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису, ін. [4, с. 268].

До таких технічних приладів можна віднести будь-які пристрої з функцією фото-, кінозйомки та відеозапису, зйомка на яких може здійснюватися як автоматично, так і вручну. Особистий мобільний телефон також є таким приладом, оскільки має ці функції [5, с. 135].

Застосування технічних засобів із функціями фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису під час розслідування дорожньо-транспортних пригод (ДТП) відіграє одну із ключових ролей у встановленні істини у кримінальних провадженнях цієї категорії.

Технічні засоби, як-от камери спостереження, відеореєстратори транспортних засобів чи мобільні пристрої свідків, дозволяють фіксувати події, які безпосередньо пов'язані з вчиненням правопорушення. Це значно підвищує рівень об'єктивності розслідування, зокрема шляхом:

1. Фіксації обставин ДТП. За допомогою технічних засобів забезпечується: точна фіксація деталей події, таких як дорожня обстановка, швидкість транспортних засобів, дії учасників руху; дозволяють задокументувати місце події, розташування транспортних засобів, стан дорожнього покриття, знаків, світлофорів, перешкод тощо

2. Виявлення доказів. Відеозаписи можуть містити критично важливі докази (наприклад, зберігають сліди гальмівного шляху, уламків, слідів від шин, плям мастил або палива, які можуть бути знищені чи змінені з плином часу, тощо), що унеможливають маніпуляції або перекручення фактів.

3. Підтвердження або спростування показань свідків і учасників події. Відео- та фотоматеріали слугують об'єктивним джерелом інформації, що допомагає перевірити правдивість показань учасників кримінального провадження.

Процесуальна регламентація передбачає обов'язкове дотримання таких вимог:

- Автентичність даних. Слідчі дії мають гарантувати захист інформації від спотворення чи модифікації. Для цього використовуються спеціалізовані технічні й програмні засоби.

- Правильне документування. Результати зняття показань із технічних засобів фіксуються в протоколах, які повинні містити інформацію про технічні характеристики пристрою, час, місце та умови отримання даних.

- Дотримання прав учасників провадження. Сторонам забезпечується доступ до отриманих матеріалів для ознайомлення, аналізу та використання в захисті своїх інтересів [6, с. 35].

Важливість застосування технічних засобів у розслідуванні ДТП зумовлена необхідністю встановлення об'єктивної істини, що є критично важливим для прийняття справедливих судових рішень. Залучення відео- та фотоматеріалів дає змогу відтворити обставини події з високою точністю, мінімізуючи ризики суб'єктивізму. Таким чином, технічні засоби сприяють підвищенню ефективності кримінального провадження та забезпеченню правосуддя.

Висновки. Важливість процесуальної регламентації проведення зняття показань з технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису, мають значний доказовий потенціал, процес їх зняття, обробки та використання потребує чіткої правової регламентації для забезпечення достовірності та допустимості доказів у судовому процесі. Правильне документування зняття показань з технічних засобів сприяє захисту прав та інтересів усіх учасників процесу, забезпечуючи прозорість і об'єктивність отриманих даних. Існує потреба в удосконаленні законодавчої бази та деталізації норм, що регулюють процедури використання технічних засобів, для уникнення зловживань і за-

безпечення належної об'єктивності та справедливості у судових розглядах. Чітке процесуальне регламентування проведення зняття показань з технічних засобів сприятиме більш ефективній та коректній діяльності правоохоронних органів, що може знизити кількість судових помилок і підвищити рівень довіри до судової системи.

Таким чином, процесуальне регламентування процедур зняття показань з технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису є важливим елементом кримінального судочинства, який потребує подальшого розвитку та вдосконалення для забезпечення законності, справедливості та ефективності судового процесу.

1. *Інструкція із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: Наказ МВС України № 1026 від 18.12.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0028-19> (дата звернення 12.01.2025)*
2. *Капліна О.В. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів: правова сутність та процесуальний порядок. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття»: у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 357-360*
3. *Про Національну поліцію: Закон України від 02. 07. 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 40-41. ст.379.*
4. *Матюшкова Т.П. Тактика вилучення фото-, кінозйомки, відеозапису при розслідуванні кримінальних проступків. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану. Харків, 2022. С.266-269.*
5. *Смаль І. Практичні аспекти зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функцію фото- кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- кінозйомки, відеозапису у кримінальному процесі. Věda a perspektivy. № 6(25). 2023. С.130-147.*
6. *Доказування в сучасному кримінальному провадженні : навч.- метод. посібник [Електронне видання] / Л.І. Аркуша, Ю.П. Аленін, В.К. Волошина, Л.М. Гуртієва, Т.В. Лукашкіна, А.В. Мурзановська, О.О. Торбас, Д.В. Шилін; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. – 108 с.*

Хитра А.Я., Татарин І.І. Окремі положення процесуальної регламентації проведення зняття показань з технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису

У статті розкрито сутність зняття показань технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису. Визначено алгоритм проведення цієї слідчої (розшукової) дії, порядок огляду отриманих матеріалів, а також їх долучення до матеріалів кримінального провадження. Видання підготовлено, зокрема, для використання слідчими, дізнавачами, прокурорами, працівниками суду й іншими зацікавленими особами у разі зняття показань технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису.

Ключові слова: слідчі (розшукові) дії, докази, кримінальне провадження, досудове розслідування, дорожньо-транспортна пригода.

Khytra A.Ya., Tataryn I.I. Separate provisions of the procedural regulations for the taking of testimony from technical devices and technical means that have the functions of photo, film, video recording or photo, film, video recording

The article is devoted to a comprehensive analysis of individual aspects of the procedural regulation of conducting an investigative (detective) action related to taking testimony from technical devices and technical means that have the functions of photography, film shooting, video recording, or means of photography, film shooting, video recording. It examines the legislative framework of Ukraine, in particular the provisions of the Criminal Procedure Code that regulate the procedure for obtaining, using and documenting such materials. Attention is drawn to the regulatory legal acts that determine the algorithm of actions for recording information using technical means, and the importance of ensuring legal certainty in this area is emphasized.

Separately, the issues of factual and procedural grounds for carrying out this investigative (detective) action are highlighted. Situations in which there is a need to take testimony from technical means are considered, and the conditions that must be met for its legal conduct are determined. It is noted that one of the key goals of such actions is to ensure the completeness and objectivity of the evidence base used in criminal proceedings.

The article reveals a wide range of technical devices that can be involved in recording information, including video surveillance cameras, mobile devices, specialized photo and film equipment. The technical requirements for such devices, the features of their operation and the legal aspects of using the obtained materials as evidence in court are considered.

The importance of proper documentation of the results of the use of technical means, including the preparation of protocols and other procedural documents, is also emphasized. Recommendations are provided for improving the methods of recording and evaluating the obtained video materials, in particular in the context of their authenticity and compliance with procedural norms.

The article is relevant in modern conditions, when the importance of technical means in criminal proceedings is constantly growing. It aims to contribute to increasing the efficiency of law enforcement, ensuring legality during investigative (search) actions and strengthening confidence in the results of criminal proceedings.

Key words: investigative (search) actions, evidence, criminal proceedings, pre-trial investigation, road accident.